

Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler ile İlgili Tezlerdeki Genel Eğilimler

İkramettin Daşdemir*, Ekrem Cengiz**

Makale Geliş Tarihi:31/10/2023

Makale Kabul Tarihi:11/12/2023

DOI: 10.35675/befdergi.1384087

Öz

Bu araştırmada görme yetersizliği olan öğrencilerle yapılmış olan lisansüstü tezler incelenerek eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen tezlere Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezinden ulaşılmıştır. İncelenen tezler betimsel içerik analiziyle analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Türkiye’de görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan doktora tezlerinin yüksek lisans tez sayısından daha az olduğu, en çok araştırmanın 2019 yılında yapıldığı, tez çalışmalarının en fazla Gazi Üniversitesinde gerçekleştirildiği, en çok araştırmanın görme engelli öğretmenliği ile müzik öğretmenliği anabilim dallarında yapıldığı, araştırmalarda daha fazla oranda nicel araştırma yönteminin kullanıldığı, örneklem gruplarının en çok amaçlı örnekleme yöntemi aracılığıyla seçilmiş olduğu, ortaokul öğrencilerinin örneklem grubu olarak daha fazla seçilmiş olduğu, veri toplama aracı olarak görüşme formunun daha çok kullanıldığı gibi sonuçlar ortaya çıkarılmıştır. Bu eğilim araştırması sonucunda görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılacak çalışmaların disiplinler arası olarak planlanması ve yapılması gerektiği, özellikle okul öncesi eğitime devam eden öğrencilerle ve öğretim elemanlarıyla da çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Görme yetersizliği olan öğrenciler, eğilim araştırması, lisansüstü tezler, nitel araştırma.

General Trends in Theses Related to Students with Visual Impairment

Abstract

In this research, it was aimed to determine the tendencies of graduate theses written with students with visual impairment by examining them. Document analysis method was used in the research. The theses examined were accessed from the Thesis Center of the Council of Higher Education. The theses examined were analyzed with descriptive content analysis. As a result of the analysis, the number of doctoral theses about individuals with visual impairment in Turkey is less than the number of master's theses, the most research was conducted in 2019, the most thesis studies were carried out at Gazi University, the most research was conducted in the departments of visually impaired teaching and music teaching. Results revealed that the quantitative research method was used more in the research, the sample groups were mostly selected through the purposeful sampling method, secondary school students were more frequently selected as the sample group, and the interview form was used more as a data

*Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Erzurum, Türkiye, ikramettindasdemir@gmail.com. ORCID: [0000-0002-4007-7614](https://orcid.org/0000-0002-4007-7614)

**Bayburt Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Öğretmenliği, Bayburt- Türkiye. ekremcengiz@bayburt.edu.tr. ORCID: [0000-0002-7620-9543](https://orcid.org/0000-0002-7620-9543)

collection tool. As a result of this trend research, it was suggested that studies on individuals with visual impairment should be planned and carried out interdisciplinarily, and that studies should be carried out especially with students and faculty members attending pre-school education.

Keywords: Visually impaired students, trend research, graduate theses, qualitative research

Giriş

Her ülkede, genel eğitim hizmetlerinden yeterince yararlanamayan ve özel desteğe ihtiyacı olan öğrenciler var olup bu öğrenciler bireysel özelliklerinin yaşadıkları toplumsal çevreye ve eğitim ortamlarına uygun olmaması, diğer bir yönüyle ise çevrenin bu bireylerin özelliklerine göre uyarlanmaması gibi nedenlerle toplumsal normların dışında eğitim alma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Çitil, 2020). Bu ihtiyaç doğrultusunda bu bireylere diğer bireylerden farklı bir eğitim verilmekte olup, bu eğitim özel eğitim olarak adlandırılmaktadır. Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından belirgin düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitime özel eğitim denir (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği [ÖEHY], 2018). Özel eğitimin amacı; belirli bir yetersizliği olan bireylerin normal yaşamsal faaliyetlerini karşılamak veya başkalarına olan bağımlılığı azaltmaktır (Çoşkun vd., 2014). Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler, yetersizlikten etkilenmiş engelli öğrenciler ile özel yeteneğe sahip öğrenciler olmak üzere iki grupta toplanabilir (Çitil, 2020). ÖEHY (2018)'ne göre, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler arasında otizmli bireyler, zihinsel engelli bireyler, bedensel engelli bireyler, görme engelli bireyler, işitme engelli bireyler ve özel yetenekli bireyler sayılmıştır. Dolayısıyla özel eğitim hizmetleri hem özel yetenekli bireylerin hem de farklı şekillerde yetersizliği bulunan bireylerin eğitimi için onlara farklı ve özel programlar aracılığıyla sunulmaktadır. Bu kapsamda yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler olarak sınıflandırılan öğrenciler arasında görme yetersizliğine sahip olan öğrencilerde yer almaktadır. Yetersizlikten etkilenmiş öğrenciler ifadesinde geçen “yetersizlik” “zihinsel, fiziksel, davranışsal ya da duyu organlarının zedelenmeye bağlı olarak normal işlevlerini yerine getirememesi durumunu” ifade ederken, zedelenme ise “bireyin, doğum öncesi, doğum anı ve doğum sonrası maruz kaldığı çeşitli etmenler nedeniyle organlarının normal işlevlerini yerine getiremeyecek düzeyde etkilenmesi olarak” tanımlanmaktadır (Ataman, 2009). Çevreden belli bir alanda olan cismin varlığının ya da hareketinin fark edilememesi silik şekillerin ya da harflerin fark edilememesi, hangi gözlük takılırsa takılısın, 6 metre mesafeden görülebilmesi gereken şekil ya da harflerin ayırt edilememesi “az görme-görme yetersizliği” olarak tarif edilmektedir (Aydın O’Dwyer & Akça Bayar, 2021). Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan bir araştırmada Türkiye’de görmede zorluk yaşayan kişi sayısının 1.039.000 olduğu ifade edilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2023). İfade edilen bu sayı içerisinde görme faaliyetini yaparken zorlanan ve bu faaliyeti hiç yapamayanların bulunduğu da ifade

edilmektedir. Bu noktada görme yetersizliğinin tanımı veya görme engeli, yasal tanım ve eğitsel tanım olarak iki farklı şekilde yapılmakta olup, eğitimde dokunsal (Braille alfabesi, kabartma-dokunsal alfabe) ve işitsel materyallere ihtiyaç duyan kişiye eğitsel açıdan kör, görme duyusunu öğrenme amacıyla kullanabilen kişilere ise eğitsel açıdan az gören kişi denir (Aydın O'Dwyer & Akça Bayar, 2021). Eğitsel olarak görme engelli; akademik faaliyetlerinde dokunsal ve işitsel araçlara ihtiyaç duyan, görme organını öğrenme amacıyla kullanamayan bireylerdir (Aslan, 2015; Ataman, 2009; Şafak, 2013; Tuncer, 2013). Görme engelli bireyler çevrelerindeki olayları, kişileri doğrudan gözlemleyemediklerinden dolayı temel becerileri gören akranlarından daha uzun bir sürede öğrenebilmektedirler (Çakmak, 2011; Lewis & Iselin, 2002). Bu durum ise onların akranlarından belirli konu alanlarında geri kalmalarına sebep olmaktadır.

Çocuklar doğdukları andan itibaren çevrelerini gözlemleyerek yani görme duyusunu kullanarak çeşitli becerileri, davranışları, bilgileri vb. edinebilirler ve bu edinimler sistemli bir öğretime gerek kalmaksızın doğal bir yolla gerçekleşir (Karakoç & Çelik, 2021). Dolayısıyla çocuklar için görme organı ve bu organın yerine getirdiği bu hayati işlevler hayatın her döneminde gerekli ve önemli olmakla birlikte eğitim-öğretim döneminde ayrı bir önem taşımaktadır. Görme yetersizliğinin var olması çocukların genel gelişimini (motor, bilişsel ve psikososyal yönlerden) etkiler, sosyal aktivitelere katılımlarını kısıtlar ve genel olarak yaşam kalitelerini kötüleştirir (Rainey vd., 2016). Görme olayı, sosyal etkileşimi yöneten sözsüz bir iletişim kanalı olarak da hizmet veren öğrenme sürecinde önemli bir faktördür. Daha büyük çocuklarda görme özellikle sadece akademik başarılarla değil aynı zamanda spor uygulamaları, özerklik, ilişkiler vb. gibi yaşamın diğer yönleriyle de ilişkilidir (Checa vd., 2003'den akt: Lupón vd., 2018).

Görme yetersizliğine sahip olan öğrencilerin yukarıda belirtilen beceri, davranış ve bilgileri edinebilmeleri için onlara özel bir program ve bu alanda eğitim almış kişiler tarafından özel bir eğitim verilmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerin gelişimi normal bireyler tarafından sergilenen tipik gelişimden aşırı derecede farklılık göstermemekle birlikte bazı farklılıklar gösterebilmekte olup bu farklılıklara uygun zaman dilimleri içerisinde doğru müdahalelerle yaklaşmak gerekir. Yani bu öğrencilerin gelişimleri sırasında olası risklerin belirlenmesi ve bunlara erken müdahalelerde bulunulması bu öğrencilerin gerek eğitim öğretim hayatında gerekse sosyal hayatında son derece önemlidir.

Milli Eğitim İstatistikleri (2022) adlı belgede Türkiye'de 2020-2021 Eğitim öğretim yılında ilkökul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrenim gören görme yetersizliği olan birey sayısının 1065 olduğu bildirilmiştir. Sözü edilen belge incelendiğinde her eğitim kademesinde görme yetersizliği olan bireylerin yer aldığı görülmektedir. Her ne kadar görme yetersizliği olan bireylerin sayısı az da olsa, bu öğrenciler toplumun bir parçası olup, eğitim öğretim faaliyetlerinden mahrum bırakılmamaktadır. Bu noktada yapılan bu eğitim öğretim faaliyetlerinin etkinliğinin belirlenmesi,

eksikliklerin tanımlanması ve yeni yapılan uygulamalar hakkında bir yorumda bulunulabilmesi için bu alanda çalışmaların artması gerekmektedir. Yani görme yetersizliğine ya da başka bir yetersizliğe sahip olan öğrenci sayısının normal öğrenci sayısına göre daha az olması, bu alanda çalışmamaya ya da daha az çalışmaya bir gerekçe oluşturmaz. Dolayısıyla bu bireylerin eğitime katılım ihtiyaçlarıyla ilgili de şimdiye kadar birçok akademik çalışmanın yapılmış olduğu, yeni ve farklı çalışmalara ihtiyaç olduğu ve bu ihtiyaç duyulan çalışmalarında ileride yapılacağı söylenebilir. İlgili alan yazın incelendiğinde Türkiye’de genel anlamda özel eğitimle ilgili alanlarda yapılan çalışmaların anlamlı bir şekilde arttığı görülmektedir (Aslan & Özkubat, 2019; Diken vd., 2009). Bu çalışma özel eğitimin tüm alanlarında yapılan akademik çalışmalara odaklanmak yerine görme yetersizliğine sahip olan öğrencilerle yapılan akademik çalışmalara odaklanmış olup diğer çalışmalar bu anlamda kapsam dışında tutulmuştur.

Dünya Sağlık Örgütü’ne göre, kör ve görme yetersizliği olan insanlar dünya toplam nüfusunun yaklaşık 2,2 milyarını oluşturmaktadır (World Health Organization [WHO], 2020). Bu noktada görme yetersizliği olan bireylere yönelik olarak yapılan akademik çalışmaların da sayıca artış göstermesi beklenen bir durumdur. Dolayısıyla bu akademik çalışmaların sayısının artması bu çalışmaları tek bir çatı altında toplayacak derleme çalışmalarının da yapılmasının hem önünü açmıştır ve hem de bu çalışmaları gerekli kılmıştır. Türkiye’de görme yetersizliği olan bireylerle yapılan çalışmaların analiz edildiği bir çalışma olan Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından yapılan bir çalışmada görme yetersizliği olan bireylerin eğitime ilişkin 2010-2021 yılları arasında yapılan lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Çalışma sonunda en fazla tezin 2019 yılında ve 22 farklı üniversitede yapıldığı, Gazi ve Atatürk Üniversitelerinde en fazla tezin yapıldığı, çoğunlukla nicel araştırma yöntemlerinin tercih edildiği ve çoğunlukla katılımcıların ortaokul öğrencilerinden, daha sonra öğretmenlerden ve ilkokul öğrencilerinden oluştuğu ortaya çıkmıştır. Görme yetersizliği sergileyen öğrencilere yönelik olarak Sözbilir vd. (2015) tarafından yapılan ve 1972-2014 yılları arasındaki fen eğitimi araştırmalarını inceleyen bir eğilim araştırmasının sonucunda incelenen çalışmaların büyük oranda öğretim materyali ile görme yetersizliğinin önlenmesine yönelik özel eğitim uygulamalarının yanı sıra öğretim yöntemine dayandırılarak yapılmış akademik araştırmalardan oluştuğu belirlenmiştir. Ayrıca analizi yapılan araştırmalarda örneklem olarak ilköğretim öğrencilerinin daha çok seçildiği ve çalışmalarda nitel araştırma desenlerinin çok fazla miktarda tercih edildiği belirtilmiştir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili olarak Ermiş ve Kapçak (2022) tarafından yapılan bir analiz çalışmasında ise görme engelli öğrenci ve öğretmenlere yönelik olarak yapılmış olan araştırmalar incelenmiş olup bu alanda doktora tezine rastlanılmadığı, Gazi Üniversitesinde sayıca en fazla çalışmanın yapıldığı, en fazla çalışmanın nitel araştırma deseninde yapıldığı, görüşme formuna daha fazla yer verildiği, araştırmaların daha fazla oranda görme engelli lisans öğrencileri ile yapılmış olduğu, konu kapsamında müzik öğretmenlerinin ders süreci ve kazanımlara yönelik olarak çok daha fazla araştırmanın yapılmış olduğu ifade edilmiştir. Eski ve Kazancı (2022)

tarafından ilköğretim düzeyi görme engelli öğrencilere yönelik matematik öğretimi üzerine yapılan akademik çalışmaların incelenmesini yapılmış olup, çalışma sonucunda, incelenen çalışmaların görme engellilerin matematik öğretiminde karşılaştıkları sorunlara değinildiği ve ilköğretim düzeyi görme engelli öğrencilere yönelik matematik öğretiminde kullanılabilir sınıf içi etkinliklere yer verildiği tespit edilmiştir. Topaloğlu (2023) tarafından yapılan diğer bir analiz çalışmasında görme engelli bireylerin aldıkları müzik eğitimi konusunda yazılmış olan lisansüstü tezler incelenmiştir. Çalışma sonucunda tez konularının çoğunlukla müzik eğitimi, müzik nota yazısı, çalgı eğitimi ve müzik eğitim teknolojisi olduğu, tezlerin görme engelli müzik öğretmenlerinin ve öğrencilerin yaşadığı sorunlar, sosyalleşme durumları, görme engelli okulların program yapısı, Braille nota sisteminin Türkiye’de kullanım durumu ve çalgı eğitiminde yaşanan sorunları tespit etmeyi amaçladıkları görülmüştür.

Belirli bir konu veya alana ilişkin yapılan çalışmaların eğilimlerini belirlemenin en uygun yolu, ilgili konu veya alana ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi ve bu incelemelerin belirli aralıklarla tekrarlanmasıdır (Aslan & Özkubat, 2019; Staton-Spicer & Wulff, 1984). Belirli aralıklarla yapılan çalışmaların incelenerek düzenlenmesi ve bir alana yönelik araştırma eğilimlerinin belirlenmesi o alanda araştırma yapacak araştırmacılara yol gösterecektir (Cohen vd, 2007). Diğer taraftan herhangi bir konu alanıyla ilgili olarak yapılmış olan çalışmaların analiz edilmesi o konunun derinliği ile yaygınlığı hakkında ayrıntılı bilgiler vermesinin yanında incelemesi yapılan konu alanı hakkında genel görünümün de belirlenmesini sağlar (Göktaş & Erdem, 2006). İşte bu noktada herhangi alanda yapılan makale, tez, kitap ve bildiri gibi bilimsel araştırmalar belli aralıklarla incelenerek analiz edilmektedir. Belli zaman aralıklarında lisansüstü tezlerin incelenerek eğilimlerinin belirlenmesi bu alanlarda gereksinim duyulan programların hazırlanmasına katkı sağlayacaktır. Bir alanda yapılmış araştırmaların bütünsel bir şekilde verilmemesi iş yükü ve çalışmalara ulaşma gibi problemler oluşturacağından (Çalık & Sözbilir, 2014) görme yetersizliğine sahip bireylerle ilgili yapılan bir analiz çalışmasından, bu araştırmaları takip etmek isteyen öğretmen ve araştırmacıların faydalanabileceği düşünülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde yukarıda ifade edilen analiz çalışmalarının var olduğu görülmektedir. Bu analiz çalışmalarından birinde lisansüstü tezler on yıllık bir süre aralığında az sayıda bir değişken ile incelenmiştir. Görme yetersizliğine sahip olan öğrenciler ile yapılan diğer analiz çalışmalarının birinde sadece fen eğitimi çalışmaları incelenmiş, diğerlerinde ise az sayıdaki makale ve tez incelenmiştir. Dolayısıyla bu araştırmada görme yetersizliğine sahip öğrenciler ile ilk lisansüstü çalışmanın yapıldığı 2006 yılından 2021 yılı sonuna kadar yapılmış olan tezler çok sayıda araştırma sorusuna cevap oluşturacak şekilde incelenmiştir. Çünkü bu tür yetersizlikleri olan öğrencilerin eğitimleri esnasında yapılacak olan mevcut durumu ortaya koyan çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Ülkemizin eğitim politikaları belirlenirken lisansüstü tezlerinin önemli bir yol haritası olabilmesi için (Tarman vd., 2010) görme yetersizliğine sahip öğrenciler alanında da genel yönelimlerin

araştırılması büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada görme yetersizliği konusuyla ilgili alan yazında ilk tam metinlerin yer aldığı 2006 yılından 2021 yılı sonuna kadar yapılmış olan lisansüstü tezler yüksek lisans ve doktora tez sayısına, araştırmanın yapıldığı üniversiteye, araştırmaların yapıldığı yıllara, tezleri yaptıran danışman unvanlarına, tezlerin yapıldığı anabilim dallarına, tezlerde kullanılan yöntemlere, tezlerde kullanılan veri toplama araçlarına ve veri analiz yöntemlerine, tezlerde kullanılan örnekleme türlerine ve örnekleme gruplarına göre incelenip eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda verilen sorulara cevaplar aranmıştır.

1. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin dağılımı nasıldır?
2. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili olarak yapılmış olan lisansüstü tezler yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarının üniversitelere göre dağılımları nasıldır?
4. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarındaki danışmanların unvanlarına göre dağılımı nasıldır?
5. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerde araştırmacıların cinsiyetlerine göre dağılımı nasıldır?
6. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarının anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
7. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımı nasıldır?
8. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan örnekleme türlerine göre dağılımı nasıldır?
9. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmaları çalışma gruplarına göre nasıl bir dağılımı göstermektedir?
10. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan veri toplama araçlarının dağılımı nasıldır?
11. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış olan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan veri çözümleme tekniklerine göre dağılımı nasıldır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Görme yetersizliği gösteren öğrenciler ile ilgili olarak yapılmış olan lisansüstü akademik çalışmaların incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde çalışmanın amacına uygun kaynaklara erişim ve araştırılacak konu ile alakalı yazılı ve basılı kaynakların analizleri yapılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Doküman incelemesi yöntemi araştırmanın veri setini oluşturan birincil veya ikincil kaynak olarak nitelendirilen çeşitli dokümanların elde edilmesi, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilir (Özkan, 2021). Diğer araştırma yöntemlerinde olduğu gibi doküman incelemesi de anlam çıkarmak, anlayış kazanmak ve ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirir (Bowen, 2009).

Çalışma Grubu

Bu çalışmada görme yetersizliği olan bireylerle ilgili 2006-2021 yılları arasında yayımlanmış olan lisansüstü tez çalışmaları incelenmiştir. Belirtilen yıllar arasında yayımlanmış olan ve araştırmaya dâhil edilen tezlere amaçlı örneklem içerisinde yer alan ölçüt örnekleme tekniği kullanılarak ulaşılmıştır. Ölçüt örneklemede araştırmacıların amaçlarına uygun olarak belirlemiş oldukları ölçütler doğrultusunda seçimler yapılır (Büyükoztürk vd., 2010). Bu çalışmada; konuyla ilgili olan yayımlanmış tezlerin tam metnine ulaşılabilir olması, bu tezlerin görme yetersizliği olan bireylerle ilgili olması, tezlerin bir araştırma yöntemini içermesi ve yapılmış olan tez çalışmasının belirtilen yıllar arasında yapılmış olması ölçütleri dikkate alınmıştır. Çalışma kapsamında incelenen çalışmalara 06.04.2022 tarihinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ulusal tez merkezinden "Görme engelliler", "Görme yetersizliği ile öğrenme", "Görme yetersizliği olan birey", "Görme engelli bireylerle eğitim", "Görme yetersizliği ve eğitim" "Görme yetersizliği ve öğrenme", "Görme engellilerde eğitim" gibi anahtar sözcükler ile taramalar yapılarak ulaşılmıştır. Yapılan taramalar sonucunda görme yetersizliğine sahip öğrenciler ile ilgili farklı alanlarda yapılmış olan 306 lisansüstü tez çalışmasına ulaşılmıştır. Yapılmış olan bu tez çalışmaları tam metnine ulaşılabilir olması, görme yetersizliğine sahip bireylerle ilgili olması, bilimsel bir araştırma yöntemi içermesi ve çalışmanın belirtilen yıllar arasında yapılmış olması gibi ölçütler göz önünde bulundurularak araştırmacılar tarafından incelenmiş ve bu inceleme sonucunda 108 tez çalışması araştırmaya dâhil edilmiştir. Burada sunulan veriler bu tez çalışmalarından elde edilen bulgulara dayalı olarak sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu çalışmaya dâhil edilen tezlerin analizi için alan yazında yer alan farklı analiz formları incelenmiş (Polat 2013; Yavuz, 2016; Yılmaz, 2012) ve çalışmayı yürüten araştırmacılar tarafından yeni bir form geliştirilerek bu çalışmada kullanılmıştır. Bu

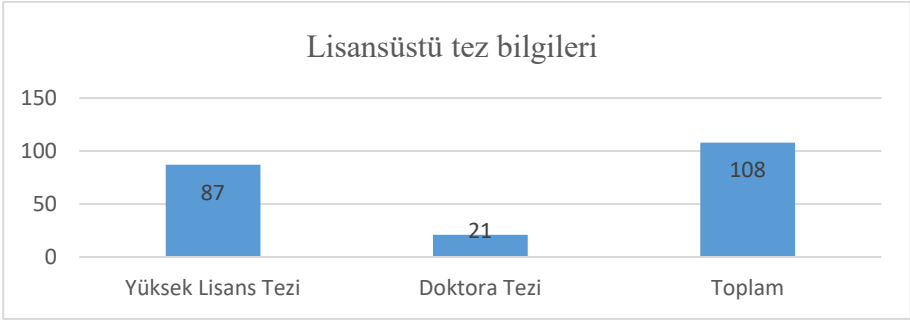
analiz formunda yayın türü, araştırmanın yapılmış olduğu üniversite, anabilim dalı, araştırma yılı, lisansüstü tez danışmanı unvanı, araştırmacının cinsiyeti, araştırmanın yöntemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmanın örneklem grubu, örneklem çeşidi ve verilerin analizi gibi başlıklar yer almaktadır. Elde edilen verileri açıklayabilmek, kavramlar arasındaki ilişkilere ulaşılarak ortaya çıkan kavramlara göre mantıksal olarak şekillendirmek için betimsel içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel içerik analizi, belirli bir alan ile ilgili çalışılmış olan araştırmaları ele alarak eğilimlerinin ve araştırma sonuçlarının belirli bir boyutta değerlendirilmesini içeren sistematik çalışmalardır (Çalık & Sözbilir, 2014).

Analiz sürecinin başında çalışma kapsamında incelenecek olan tezlerden rastgele seçilen 22 tanesi araştırmacılar ve nitel araştırma alanında uzman bir araştırmacı tarafından birbirinden bağımsız olarak analiz edilmiştir. Araştırmacı ve nitel araştırma konusunda uzman olan kişi tarafından yapılan analizler karşılaştırılmış ve sonuçta 22 çalışmanın 19 tanesinde benzer analizlerin yapıldığı tespit edilmiştir. Bu tespitler sonucunda çalışmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994) önermiş olduğu güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplamalar yapılmıştır. Uzlaşma Yüzdesi= Görüş Birliği/(Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100. Çalışmada yapılan analizlerin uygunluğu konusunda $(19/22) \times 100 = \%86$ oranında görüş birliği ortaya çıkmıştır. Güvenirlik hesaplamaları sonucunun $\%80$ 'in üzerinde çıkması güvenilir olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2014; Miles & Huberman, 1994). Yapılan analizde farklı olarak ortaya çıkan noktalarda ise çalışmayı yapan araştırmacılar ve uzman tarafından tartışılarak son hali ortaya konulmuştur. Bu noktadan sonra incelenecek olan diğer tezler çalışmanın birinci yazarı tarafından analiz edilmiştir. Çalışma sonunda elde edilen veriler düzenlenip, gruplandırıldıktan sonra sayısal olarak tablolar halinde sunulurken yorumlanmıştır.

Bütün bilimsel araştırmalarda, etik ilkeler gözetilerek geçerli ve güvenilir bilgi üretmek kaygısı taşınmaktadır (Merriam, 2009). Bilimsel araştırma çeşidi olan nitel araştırmalarda da hem güvenilirliğin hem de geçerliliğin sağlanabilmesi için kullanılmakta olan bazı önlemler bulunmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2006). Bu araştırmada geçerliliğin sağlanması adına bir uzman incelemesine, benzer şekilde güvenilirliğin sağlanması adına da tutarlık incelemesine ve araştırmadan elde edilen sonuçların ham verilerle karşılaştırılmasının yapılarak teyit edilmesi için teyit incelemesine başvurulmuştur.

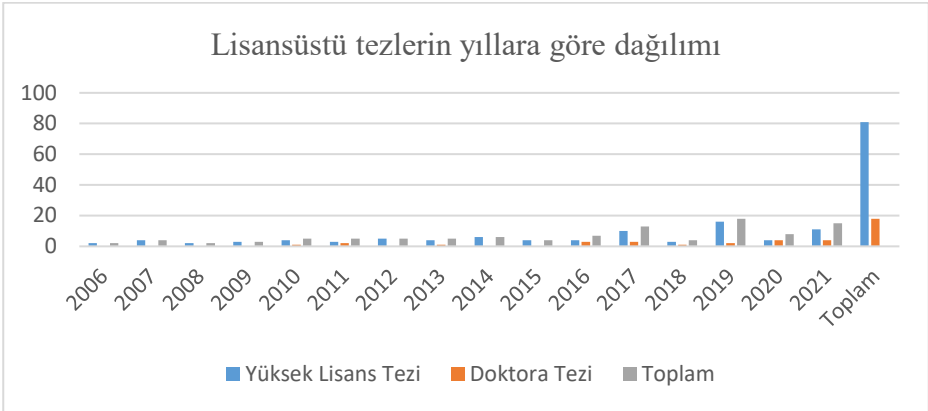
Bulgular ve Yorum

Araştırmada incelenen yüksek lisans ve doktora tezlerine ilişkin frekans bilgileri aşağıdaki Şekil 1'de gösterilmiştir.

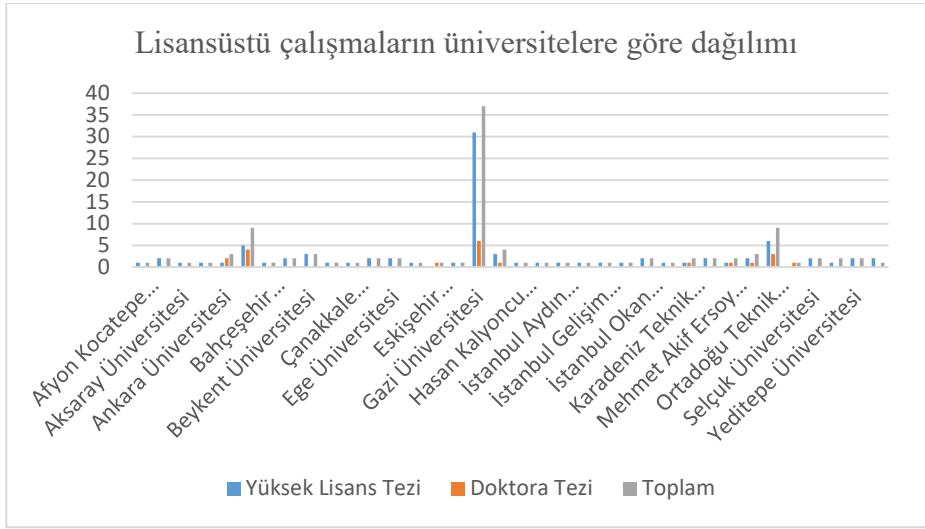
Şekil 1. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan tezlere ilişkin frekans bilgileri

Şekil 1 incelendiğinde Türkiye’de 2006-2021 yılları arasında görme yetersizliği olan bireylerle ilgili toplam 108 lisansüstü tez yapılmıştır. Bu tezlerin 87 tanesini yüksek lisans, 21 tanesini ise doktora tezi oluşturmaktadır. Bu tez çalışmalarının yapıldığı yıllara ilişkin bilgiler Şekil 2’de gösterilmiştir.

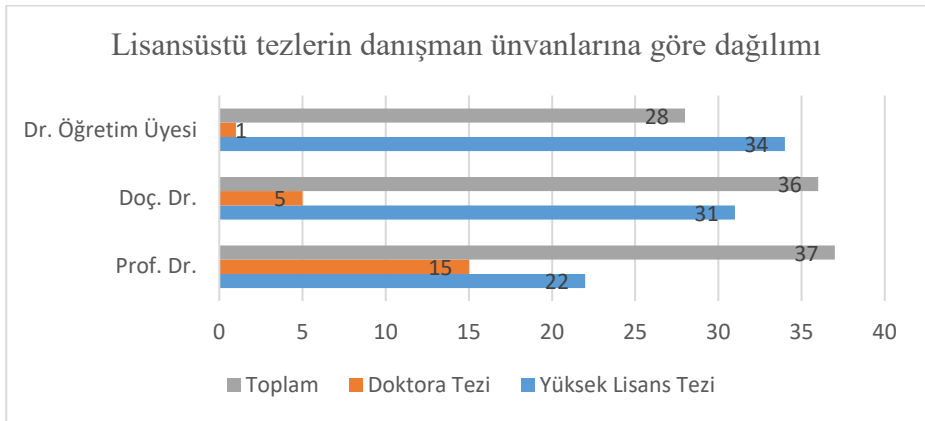
Şekil 2. Görme yetersizliği olan öğrencilerle yapılan lisansüstü çalışmaların yıllara göre dağılımı

Şekil 2’deki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan bireylerle ilgili olarak en çok lisansüstü çalışmanın 2019 yılında ($f=18$) yapıldığı görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversitelere göre dağılımı Şekil 3’te gösterilmiştir.

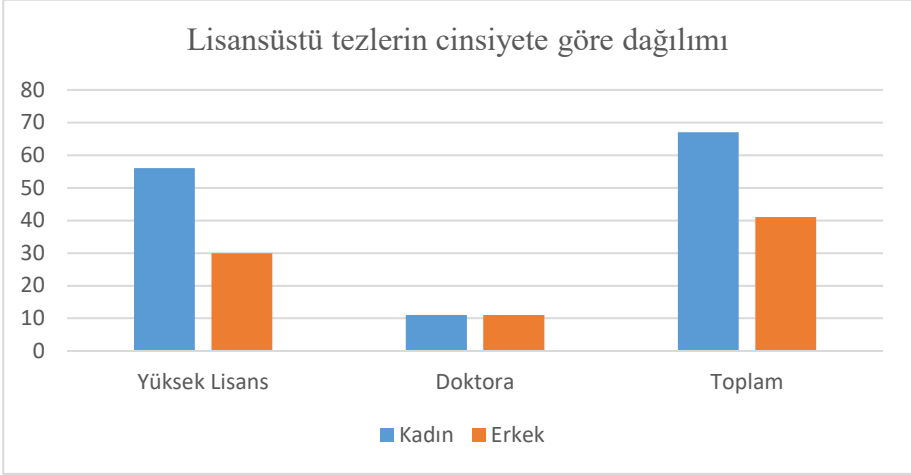
Şekil 3. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin çalışmanın yapıldığı üniversitelere göre dağılımı

Şekil 3'deki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 36 farklı üniversitede yapıldığı, bunlar arasında en fazla çalışmanın Gazi Üniversitesinde ($f=37$) daha sonra Atatürk Üniversitesi ($f=9$) ve Ortadoğu Teknik Üniversitesinde ($f=9$) ile Hacettepe üniversitelerinde ($f=4$) yapıldığı görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarındaki danışmanların unvanları Şekil 4'te gösterilmiştir.

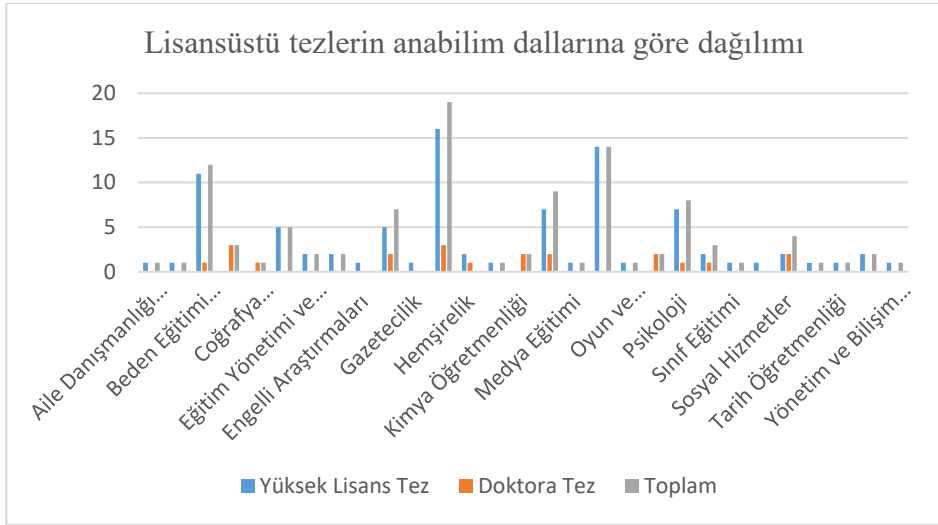
Şekil 4. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının danışman ünvanlarına göre dağılımı

Şekil 4'deki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının en fazla profesör (f=37) ve doçent (f=36) unvanına sahip danışmanlar tarafından yaptırıldığı, doktora tez çalışmalarını, en fazla profesör unvanına sahip danışmanlar tarafından yaptırılmış olduğu (f=22), yüksek lisans tezlerinin ise doktor öğretim üyesi unvanına sahip danışmanlar tarafından yaptırıldığı (f=34) görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili lisansüstü tez çalışmaları yapan araştırmacıların cinsiyetlerine göre dağılımı Şekil 5'te gösterilmiştir.

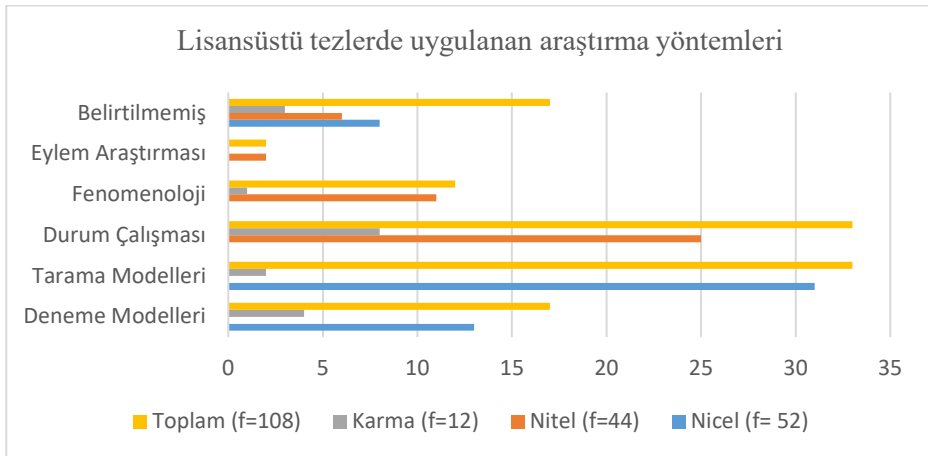
Şekil 5. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin araştırmacıların cinsiyetlerine göre dağılımı

Şekil 5'deki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında kadın araştırmacıların sayısının (f=67), erkek araştırmacılardan (f=41) daha yüksek olduğu görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin yapıldığı anabilim dallarına göre dağılımı aşağıdaki Şekil 6'da sunulmuştur.

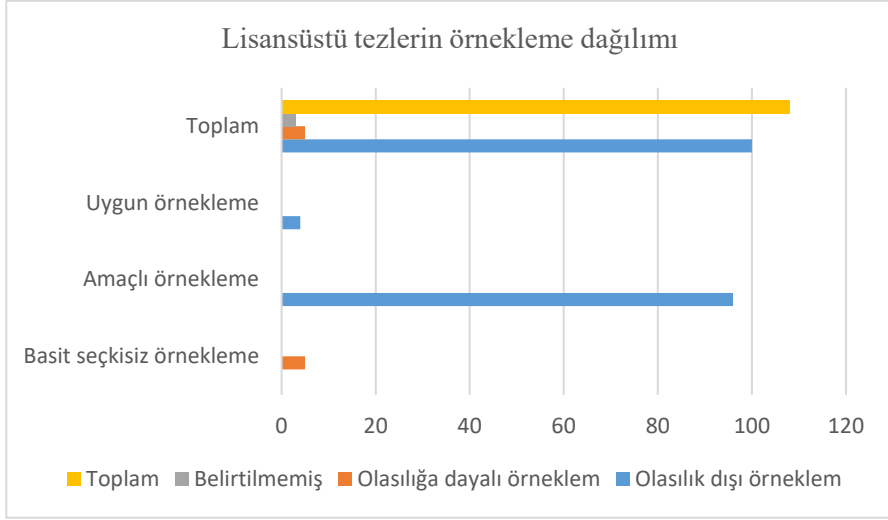
Şekil 6. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının yapıldığı anabilim dallarına göre dağılımı

Şekil 6'daki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 29 farklı bölümde yapıldığı görülmektedir. Bu bölümler arasında en çok çalışmanın görme engelliler öğretmenliği ($f=19$) ve müzik öğretmenliği ($f=14$) anabilim dallarında olduğu görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tezlerde uygulanan araştırma yöntemleri Şekil 7'de verilmiştir.

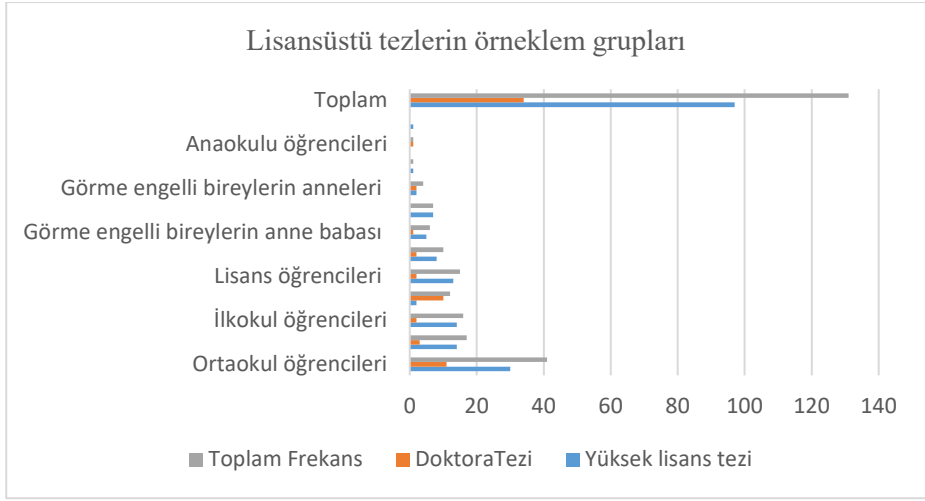
Şekil 7. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarındaki araştırma yöntemleri

Şekil 7’deki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarda en fazla sayıda nicel araştırma yöntemlerinin ($f= 52$), en az miktarda ise karma olarak yürütülmüş olan araştırma yönteminin ($f=12$) kullanıldığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan nitel araştırma yöntemlerinden daha fazla oranda durum çalışmasının ($f=33$), nicel araştırma yöntemlerinden ise en çok tarama modellerinin ($f=33$) tercih edildiği görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarındaki örnekleme türleri Şekil 8’de gösterilmiştir.

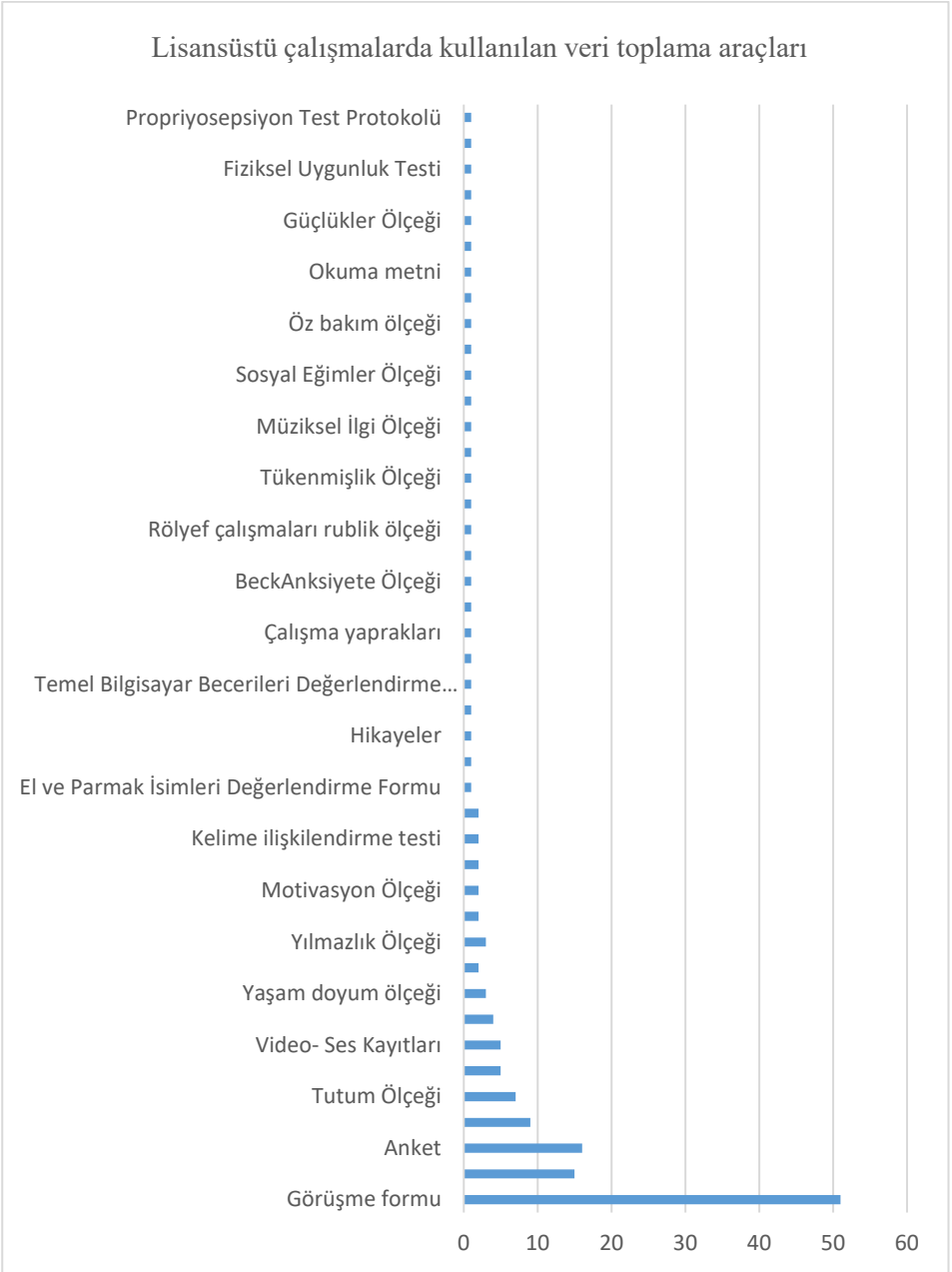
Şekil 8. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında örnekleme türlerine göre dağılımı

Şekil 8’deki verilere bakıldığında, görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili lisansüstü tez çalışmalarında en fazla amaçlı örneklemin ($f=96$) tercih edildiği tespit edilmiştir. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan örnekleme grupları ise Şekil 9’da verilmiştir.

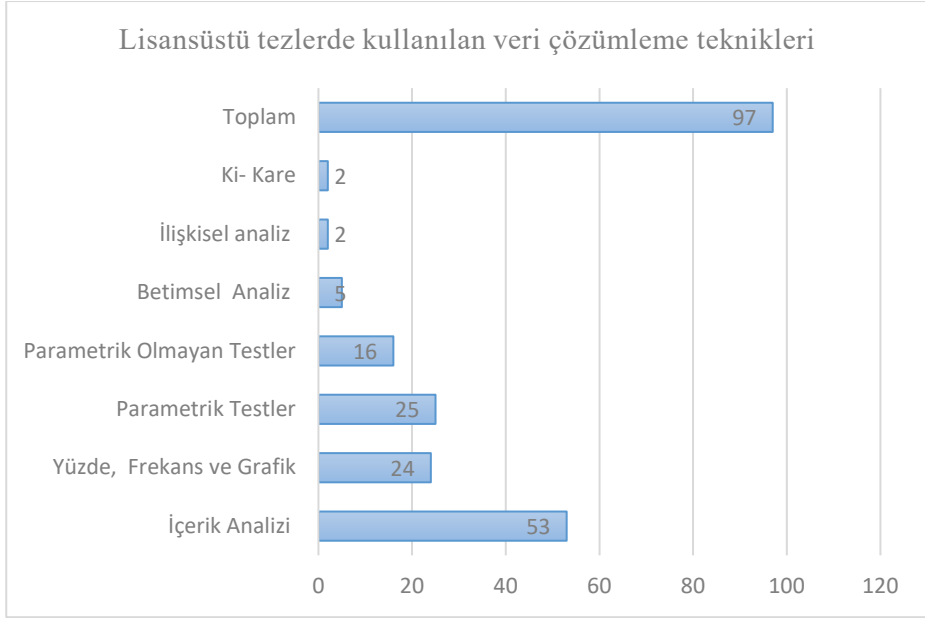
Şekil 9. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının örneklem gruplarına göre dağılımı

Şekil 9'daki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında örneklem gruplarını en fazla ortaokul öğrencilerinin oluşturduğu ($f=41$) görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan veri toplama araçları Şekil 10'da verilmiştir.

Şekil 10. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan veri toplama araçları

Şekil 10'daki verilere bakıldığında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında en fazla görüşme formunun (f=51) kullanıldığı görülmektedir. Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında kullanılan veri çözümleme teknikleri ise Şekil 11'de verilmektedir.

Şekil 11. Görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarındaki verilerin çözülmesi

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada Türkiye’de 2006-2021 yılları arasında görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili yapılmış lisansüstü tez çalışmaları 11 farklı başlık altında incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda lisansüstü tezlerin %81’inin yüksek lisans tez çalışmalarından, %19’unun ise doktora tez çalışmalarından oluştuğu tespit edilmiştir. Bu durumun doktora programının azlığı ve söz konusu programının kazanılma ve bitirilme zorluğuyla açıklanabileceği ifade edilmektedir (Kan, 2017). Diğer taraftan doktora çalışmalarının maddi olarak, zaman ve psikolojik açıdan yüksek lisansa göre daha zahmetli olması doktora eğitimine giriş şartlarının ağırlığı, doktora tez çalışmalarının yüksek lisans tez çalışmalarından sayıca daha az olmasında etkili olan bir faktör olduğu düşünülebilir (Çoşkun vd., 2014). Topaloğlu (2023) ile Ermiş ve Kapçak (2022) tarafından müzik eğitimi alanında yapılan çalışmalar analiz edilmiş ve bu çalışmaların hepsinin yüksek lisans düzeyinde olduğu ve doktora

eğitimi düzeyinde konuyla alakalı bir araştırmanın bulunmadığı görülmüş olup bu sonuç, bu çalışmanın sonucuyla farklıdır. Bu farklılığa incelemede sadece tek bir alanın (Müzik eğitimi) seçilmiş olması sebep olmuş olabilir. Bu çalışmada elde edilen yüksek lisans tez sayısının fazla olması sonucu (Çiltaş vd., 2012; Daşdemir, 2018; Erol & İlhan-Yıldız 2020; Kaltakçı-Gürel vd., 2017; Polat, 2013; Sönmez & Özcan, 2020; Temel vd., 2015; Uygun, 2012; Yavuz, 2016; Yavuz ve Yavuz, 2017; Yılmaz vd., 2015; Yücedağ, 2010) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur.

2006-2021 yılları arasında görme yetersizliği olan bireylerle ilgili eğitim alanında en fazla çalışmanın 2019 yılında yapıldığı ($f=18$), doktora çalışmalarının ise sadece 2019 ($f=10$), 2020 ($f=6$) ve 2021 ($f=4$) yıllarında yapıldığı tespit edilmiştir. Topaloğlu (2023) tarafından yapılan bir inceleme çalışmasında 2019 yılında hazırlanmış olan lisansüstü tezlerin sayıca daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Ermiş ve Kapçak (2022) tarafından yapılan bir analiz çalışmada da incelenen konuyla ilgili akademik çalışmaların sayısının 2019-2020 yıllarında arttığı ifade edilmiştir. Bu noktada ilgili araştırmaların sonuçlarının bu analiz çalışmasıyla benzer olduğu söylenebilir. Bu durumun Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından uygulamaya konulan özellikle özel eğitim alanında öğretim üyesi yetiştirme (ÖYP) programı mezunlarının son yıllarda artış göstermesi ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu sonuç Kara ve Demir (2020) tarafından sınıf eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi çalışması sonucunda elde edilen en fazla çalışmanın 2019 yılında olduğu sonucuyla uyumludur. Diğer taraftan görme yetersizliği ile ilgili çalışmalara verilen önemin son yıllarda artmasının da çalışma sayısının artmasında bir etken olduğu söylenebilir. Diğer taraftan Eski ve Kazancı (2022) tarafından yapılan bir analiz çalışmasında incelenen akademik çalışmaların 2017 yılında daha fazla sayıda olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumda farklı alanlardaki ihtiyaçlara göre görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik araştırmaların sayısında değişimlerin olabileceği söylenebilir.

Bu araştırma sonucunda 2006-2021 yılları arasında görme yetersizliği olan bireylerle ilgili eğitim alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 36 farklı üniversitede yapıldığı tespit edilmiştir. Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından yapılan bir analiz çalışmasında, görme yetersizliği olan öğrencilerle ilgili 22 farklı üniversitede tez çalışmasının yapıldığı, Ermiş ve Kapçak (2022) tarafından müzik eğitimi ile ilgili olarak görme engelli öğretmen ve öğrencilerle ilgili olarak yürütülen çalışmaların incelendiği bir araştırmada ise 5 farklı üniversitede çalışmaların yapıldığı bulunmuştur. Türkiye’de 208 üniversitenin olduğu düşünülürse ortaya çıkan bu sayıların oldukça düşük olduğu söylenebilir. Bu durumun sebebinin özel eğitim, kaynaştırma eğitimi gibi alanlarda bilimsel çalışmaların yapılmasının zor olması (Başaran & Gülerüz, 2020) olduğu düşünülmektedir. Görme yetersizliği olan bireyler ile ilgili tezlerin yapıldığı 36 üniversite arasında en fazla tez çalışmasının Gazi Üniversitesinde ($f=37$) olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda söz konusu üniversitenin uzun tarihsel geçmişinin olması ve özel eğitim bölümünün 1986 yılından itibaren aktif olması, özellikle görme yetersizliği alanında lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim programlarının olmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Çalışmadan elde edilen

bu sonuç (Başaran & Gülyüz; 2020; Coşkun vd., 2014; Selçuk vd., 2014; Sönmez & Özcan, 2020; Yılmaz, 2019) tarafından yapılan çalışmaların sonucuyla uyumludur.

Bu çalışma sonucunda 2006-2021 yılları arasında görme yetersizliği olan bireylerle ilgili eğitim alanında yapılan lisansüstü tez çalışmalarında, doktora tez çalışmalarının en fazla Prof. Dr. unvanına sahip danışmanlar tarafından yapılmış olduğu (f=15), yüksek lisans tez çalışmalarının ise en fazla Dr. Öğretim üyesi unvanına sahip danışmanlar tarafından yapılmış olduğu (f=27) tespit edilmiştir. Bu durumun doktora tez programlarının açılıp devam ettirilebilmesi için ikisi Prof. Dr. unvanına sahip öğretim üyesi veya biri profesör ikisi doçent olmak üzere toplam altı öğretim üyesinin bulunması gerekliliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Benzer şekilde Uygun (2012)'un eğitim tarihi alanında, Yavuz (2016)'un çevre eğitimi ile ilgili çalışmasında, Erol ve İlhan-Yıldız (2020)'ın özel gereksinimli bireylerin dil gelişimi çalışmalarındaki tezlerin daha fazla Prof. Dr. unvanına sahip akademisyenler tarafından yapıldığı ifade edilmiştir. Diğer taraftan Coşkun vd., (2014) ile Akyol ve Yavuzkurt (2016) tarafından yapılan tez inceleme çalışmalarında da yüksek lisans tezlerinin Dr. Öğretim Üyesi (Yard. Doç. Dr.) unvanına sahip tez danışmanlarının diğerlerine göre sayıca daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Bu durumun doktora çalışması yaptırılabilmesi için lisansüstü çalışma şartlarının gerekliliği ve akademik kadroların büyük bir çoğunluğunun Dr. Öğretim üyesi unvanına sahip akademisyenlerden oluşmasından (Polat, 2013) kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sonucunda 2006-2021 yılları arasında görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarda kadın araştırmacıların sayısının (f=67), erkek araştırmacıardan (f=41) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç (Erol & İlhan-Yıldız, 2020; Yavuz, 2016) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Erol ve İlhan-Yıldız (2020) özel gereksinimli bireylerin dil gelişim süreçleriyle ilgili incelemiş olduğu lisansüstü tezlerde kadın araştırmacıların sayısının fazla olduğunu tespit etmiştir. Diğer taraftan bu çalışmanın sonucu (Alpaydın & Erol, 2017; Kara & Demir, 2020; Polat 2013; Uygun, 2012) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumlu değildir. Bu çalışmalardan farklı olarak Yücedağ (2010) tarafından yapılan bir çalışmada ise yüksek lisans düzeyindeki çalışmalarda kadınların, doktora düzeyindeki çalışmalarda ise erkeklerin sayıca daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından paylaşılan bir istatistik raporunda (2021) üniversitelerdeki akademisyenlerin 83 bin 860'ı kadın, 99 bin 741'i ise erkek öğretim üyelerinden oluştuğu ifade edilmiştir. Bu veriye rağmen kadın araştırmacı sayısının daha fazla olması, üniversite kadrosunda olmayan kadın araştırmacıların sayısının daha fazla olması ilişkili olabilir.

Görme yetersizliğine sahip bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarının 29 farklı anabilim dalında yapıldığı ve en fazla çalışmanın görme engelliler öğretmenliği (f=19) bölümünde olduğu tespit edilmiştir. Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından görme yetersizliğine sahip olan öğrenciler ile yapılan bir analiz çalışmasında en fazla lisansüstü çalışmanın görme engellilerin eğitimi ve özel eğitim alanlarında yapıldığı

ortaya çıkmıştır. Yapılan lisansüstü tez çalışmalarının sadece görme engelliler bölümünde değil bu bölüm dışında çok farklı alanlarda da yapıldığı görülmektedir. Bu duruma göre görme yetersizliğine sahip bireylerin disiplinler arası çalışmalara konu olduğu söylenebilir. Bu çalışmadan elde edilen sonuç (Çoşkun vd., 2014; Erol & İlhan-Yıldız, 2020; Kiremit, 2019; Sönmez & Özcan, 2020) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur.

Lisansüstü tez çalışmalarının incelendiği bu araştırma sonucunda en fazla nicel ($f=52$) araştırma yöntemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından yapılan bir analiz çalışmasında nicel yöntemler daha fazla tercih edilirken, Sözbilir vd. (2015) tarafından yapılan bir eğilim araştırmasında ise çoğunlukla nitel araştırma desenlerinin kullanıldığı ortaya çıkmıştır. Ermiş ve Kapçak (2022) tarafından yapılan bir analiz çalışmasında ise nitel araştırmaların daha fazla kullanılmış olduğu belirlenmiş olup, bu durumun bireysel özellikler ile psiko-sosyal durumların açığa çıkartılması ile ilgili olabileceği ifade edilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinin, örnekleme kolaylıkla ulaşılma ve kısa zamanda akademik çalışma verilerinin toplanıp yorumlanabilmesine imkân vermesinden dolayı tercih edildiği düşünülmektedir. Öte yandan nicel araştırma deseninin çalışma sonuçlarını genelleme, daha geniş örneklemlere ulaşılma, zamanlama ve maliyet açısından sağlamış olduğu kazanımlar (Göktaş vd., 2012) araştırmaları yürüten kişiler tarafından tercih edilmesinde bir etken olarak görülmüş olabilir. Nicel yöntemlerin araştırmalarda daha fazla seçildiği bu sonuç ilgili alan yazında (Bacanak vd., 2011; Başaran & Güteryüz, 2020; Çalık vd., 2008; Kaltakçı-Gürel vd., 2017; Metin, 2016; Selçuk vd., 2014; Sönmez & Özcan, 2020; Şimşek vd., 2008; Yavuz & Yavuz, 2017; Yılmaz vd., 2015) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Ayrıca nicel araştırma yöntemlerinden en fazla tarama modellerinin ($f=31$), tercih edildiği tespit edilmiştir. Sözbilir vd. (2015) tarafından görme yetersizliği alanında yapılan bir eğilim araştırmasında deneysel olmayan araştırmalarda daha çok betimsel ve tarama modellerinin kullandığı belirtilmiş, bu durumun sebebi olarak yapılan çalışmaların daha fazla oranda durum tespiti yapmaya odaklanılması ile nedensel karşılaştırmalı araştırmalara çok daha fazla eğilim gösterilmemesi olabileceği ifade edilmiştir. Coşkunçay ve Horzum (2022)'a göre tarama modelinin kullanılması, görme yetersizliği olan bireylerin eğitimi ile ilgili bilinmeyenlerin olması ve onları kendi doğal ortamlarında derinlemesine betimlemelere gereksinim duyulmasının bir göstergesidir. Bu eğilim araştırmasında ortaya çıkan sonuç nicel araştırmalar içerisinde en fazla tarama modelinin kullanıldığını tespit eden araştırmacıların (Bakkaloğlu vd., 2018; Başaran & Güteryüz, 2020; Batu vd., 2018; Erol & İlhan Yıldız, 2020; Güner-Yıldız vd., 2016; Karoğlu & Esen-Çoban, 2019; Öner & Türkoğlu, 2020; Seçer vd., 2014; Şenyurt & Özer-Özkan, 2017; Tosun-Sümer & Güven, 2018) yaptıkları çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur.

Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili incelenen lisansüstü tez çalışmalarında en fazla olasılık dışı örnekleme yöntemlerinden amaçlı örnekleminin ($f=100$) uygulandığı tespit edilmiştir. Bu durumun araştırmaya hız ve pratiklik

kazandırmasının yanında maliyet ve ulaşılabilirlik açısından kolay (Yıldırım & Şimşek, 2011) olmasından dolayı tercih edildiği düşünülmektedir. Bu sonuç (Çalık vd., 2008; Tatlı & Adıgüzel, 2012; Yılmaz, 2012) çalışmalarının sonuçlarıyla uyumludur.

Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında örneklem gruplarını en fazla ortaokul öğrencilerinin oluşturduğu (f=41) tespit edilmiştir. Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından yapılan görme yetersizliği konulu tezlerin incelendiği çalışmada ve Klingenberg vd. (2019) tarafından görme yetersizliğine sahip olan öğrencilerde matematik eğitimi konulu analiz çalışmasında da en fazla ortaokul öğrencileriyle çalışılmıştır. Bu durumun beklenen bir durum olduğu ve görme yetersizliği gibi belli yetersizliklere sahip olan öğrencilerin eğitimsel ihtiyaçlarının yerine getirilmesi için ne kadar erken yaşta araştırmalar yapılırsa o ölçüde iyi olacağı ifade edilmektedir (Coşkunçay & Horzum, 2022). Sözbilir vd. (2015) tarafından yapılan bir eğitim araştırmasında çoğunlukla ilk ve ortaöğretim öğrencilerinin tercih edildiği belirtilmiş olup, bu durum, belirli yetersizliklere sahip olan öğrencilere yönelik olarak eğitim kurumlarının genellikle bu yaş aralığındaki öğrencilere hizmet etmesi sebebiyle araştırma grubunun özelliklerinin belli olması ile açıklanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin örneklem olarak daha fazla seçilmesi sonucu (Aslan & Özkubat, 2019; Ataseven & Oğuz, 2015; Polat, 2013) tarafından alan yazındaki meta analiz/meta sentez çalışmalarında örnekleme ilişkin bulgularıyla uyumludur. Diğer taraftan Yücedağ (2010), Dikmen ve Demirer (2016) ile Kaleli-Yılmaz (2015) tarafından yapılan çalışmalarda örneklem olarak en fazla öğretmen adaylarının, Korucu vd. (2017)'nin yaptıkları çalışmada örneklem olarak öğretmenlerin, Kaltakçı-Gürel vd. (2017)'nin yaptıkları bir akademik çalışmada örneklem olarak daha çok oranda ortaöğretim öğrencilerinin (9-12.sınıf) seçilmiş olmasının bu araştırmanın sonucuyla uyum göstermediği söylenebilir. Ortaya çıkan bu durumun araştırma konu içeriklerinin farklı olmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında en fazla görüşme (f=37), gözlem (f= 15) ve anket formunun (f= 15) kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu durum görüşme, gözlem ve anket formlarının verilere daha basit ulaşılmasını sağlaması, maliyetinin az olması, emek ile zaman konularında diğer çalışmalara kıyasla daha yararlı (Baş, 2005) olmasıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından yapılan bir çalışmada yayımlanan tezlerde genel olarak farklı türlerde veri toplama araçlarının beraber kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Sözbilir vd. (2015) tarafından yapılan bir çalışmada ise, doküman, görüşme ve anketlerin daha fazla tercih edildiği çoğunlukla tek bir veri toplama aracının kullanıldığı belirtilmiştir. Bu durumun incelenen eğitim araştırmalarından birinin farklı alanlarda kaleme alınmış görme yetersizliği olan bireylerin eğitimi ile ilgili olması diğerinin ise görme yetersizliğine sahip öğrenciler için sadece fen bilimleri eğitimi alanında olmasıyla ilgili olabileceği düşünülmüştür (Coşkunçay & Horzum, 2022). Bu eğitim araştırmasında elde edilen en fazla görüşmenin

kullanıldığına dair bu sonuç (Alper & Gülbahar, 2009; Aslan & Özkubat, 2019; Baran & Canbazoglu-Bilici, 2015; Dikmen & Demirer, 2016; Erdem, 2011; Kaleli-Yılmaz, 2015; Öner & Türkoğlu, 2020; Özkubat vd., 2014; Sarıkaş & Bilican-Demir, 2020; Seçer vd., 2014; Selçuk vd., 2014; Sönmez & Özcan 2020; Şimşek vd., 2008; Tavşancıl vd., 2010; Uğur-Erdoğmuş, 2009; Yılmaz, 2019; Yılmaz vd., 2015) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Diğer taraftan Yavuz ve Yavuz (2017)'un yapmış olduğu bir tez inceleme araştırmasında ise daha fazla oranda başarı testi kullanılmış olup, elde edilen sonucun bu açıdan bu araştırmanın sonucuyla farklılık gösterdiği görülmektedir. Yavuz ve Yavuz (2017) tarafından yapılan araştırmada fen eğitiminde proje temelli öğrenme ile ilgili tezler incelenmiştir. Dolayısıyla yapılan çalışmada nicel araştırmaların daha çok tercih edildiği, proje temelli öğrenmenin akademik başarıya etkisi daha fazla araştırıldığı için başarı testleri de daha fazla kullanılmış olabilir.

Görme yetersizliği olan bireylerle ilgili yapılan lisansüstü tez çalışmalarında veri çözümlene tekniği olarak içerik analizinin (f=53) en fazla sayıda kullanıldığı, ardından parametrik testlerin (f= 25) ve yüzde, frekans ile grafik (f=24) gibi veri çözümlene tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Coşkunçay ve Horzum (2022) tarafından yapılan tezlerin incelendiği araştırmada araştırmacıların nicel veri analiz tekniklerini daha fazla kullandıkları, Sözbilir vd. (2015) tarafından yapılan eğilim araştırmasında ise daha çok nitel veri analiz tekniklerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Bu araştırmada ortaya çıkan durumun içerik analizinin fazla kullanılması, bu analizin nitel ve nicel çalışmaların incelenip düzenlenmesinde (Selçuk, 2014) kullanılmasıyla, yüzde frekansların hem nicel araştırmada temel istatistikte hem de nitel araştırmada verilerin tekrarında kullanılması, parametrik testlerin ise daha güvenilir (Kaptein, vd., 2010) olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu sonuç (Aslan & Özkubat, 2019; Başaroğlu vd., 2013; Tavşancıl vd., 2010; Yılmaz, 2012) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarıyla uyumludur. Dikmen ve Demirer (2016), Yavuz (2016), Kaltakçı-Gürel vd. (2017) ile Yavuz ve Yavuz (2017)'un yaptığı araştırmalarda ise, daha çok nicel veri analiz yönteminin tercih edildiği saptanmıştır.

Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sıralanabilir;

- 1-Görme yetersizliğine sahip bireylerle ilgili çalışmaların farklı anadilim dalları tarafından yapılması,
- 2-Görme yetersizliğine sahip bireylerin farklı örneklem gruplarıyla ve bu bireylerin derslerine giren farklı branştaki öğretmenlerin görüşleriyle ilgili araştırmaların yapılması,
- 3-Görme yetersizliğine sahip bireylerle ilgili olarak doktora tezlerinin sayısının artırılması ve uzun dönemli projelerin yapılması,

4-Özellikle görme yetersizliğinin oluşturacağı öğrenme kayıplarına karşı erken müdahalede bulunabilmek için okul öncesi öğrencileri ve eğitimcileri ile daha fazla sayıda çalışma yapılması,

5- Yapılan bilimsel çalışmalarda farklı veri toplama araçlarının bir arada kullanılarak farklı yetersizlik durumlarının ve çözüm yollarının daha net ortaya konulması,

6- Belli yetersizliğe sahip kişiler hakkında toplumsal olarak farkındalık yaratacak uygulamalı çalışmalara yer verilmesi,

7- Özellikle görme yetersizliğine sahip olan öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetleri kapsamında uluslararası çalışmaların eğilimlerinin belirlenmesi.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir kurum, kuruluş ya da kişiden destek alınmamıştır.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışmada alan yazın incelemesi yapıldığı için Etik Kurul izin belgesi alınmamıştır.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni.
- Akyol, B. & Yavuzkurt, T. (2016). Türkiye’de lisansüstü tezlerde eğitim denetimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(2), 908-926. <https://doi.org/10.7884/teke.631>
- Alper, A. & Gülbahar, Y. (2009). Trends and issues in educational technologies: A review of recent research in TOJET. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 8(2), 124- 135.
- Alpaydın, Y. & Erol, İ. (2017). Türkiye’de eğitim ekonomisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 45, 23-41. <http://doi: 10.15285/maruaeabd.292105>
- Aslan, C. (2015). *Okul öncesi dönemdeki az gören çocuğun izleme becerilerinin gelişiminde işlevsel görme aktivite programının (İGAP izleme) etkisi: Bir örnek olay çalışması* (Tez No. 608868) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Aslan, C. & Özkubat, U. (2019). Ulusal özel eğitim kongresi bildirilerindeki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 23(2), 535-554. <https://dergipark.org.tr/pub/tsadergisi/issue/47639/466915>

- Ataman, A. (2009). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ataseven. N. & Oğuz, A. (2015). Investigation of the thesis on learning styles in Turkey. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4 (3), 192-205.
- Aydın O'Dwyer, P. & Akça Bayar, S. (2021). İşitme ve Görme Yetersizliği. H. Gürgür ve P. Şafak (Ed). *Görme Yetersizliği: Tanım, Sınıflama, Yaygınlık ve Nedenler* (129-139) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bacanak, A., Değirmenci, S., Karamustafaoğlu, S. & Karamustafaoğlu, O. (2011). E-dergilerde yayınlanan fen eğitimi makaleleri: Yöntem analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(1),119-132.
- Bakkaloğlu, H., Yılmaz, B., Altun-Könez, N. & Yalçın, G. (2018). What do there search about preschool inclusion in Turkey tell us? *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 119-150. <http://doi:10.17679/inuefd.302031>
- Baran, E. & Canbazoğlu-Bilici, S. (2015). Teknolojik pedagojik alan bilgisi (TPAB) üzerine alanyazın incelemesi: Türkiye örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1),15-32.
- Başaran, M. & Güler, H. (2020). Okul öncesi eğitimde kaynaştırma ile ilgili lisansüstü tezlerin yöntem açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(74),340-347. <http://doi:10.17719/jisr.11200>
- Batu, E. S., Cüre, G., Nar, S., Gövercin, D., & Keskin, M. (2018). Türkiye'de ilkököl ve ortaokullarda yapılan kaynaştırma araştırmalarının gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19(3), 577-614. <http://doi:10.21565/ozelegitimdergisi.336925>
- Bowen, G.A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9 (2), 27-40. <http://doi.10.3316/qrj0902027>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (7. Baskı). Pegem Akademi.
- Coşkunçay, A. & Horzum, T. (2022). Türkiye'de görme yetersizliği olan bireylerin eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 12(3), 1577-1596
- Çakmak, S. (2011). *Görme engeli olan çocuklara özbakım becerilerini kazandırmada video ile model olunarak sunulan aile eğitim programının etkililiği* (Tez No. 290693) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Çalık, M., Ünal, S., Costu, B. & Karatas, F. Ö. (2008). Trends in Turkish science education. *Essays in Education: Special Edition*.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33-38. <http://doi:10.15390/eb.2014.3412>
- Çiltaş, A., Güler, G. & Sözbilir, M. (2012). Mathematics education research in Turkey: A content analysis study. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 12(1), 565-580.
- Çitil, M. (2020). Türkiye'de özel eğitim hizmetleri. özel eğitim alanının kavramsal, tarihsel ve yasal temelleri. Uğur SAK ve Seyfettin Toraman (Ed). İçinde (11-45).
- Coşkun, İ., Dündar, Ş. & Parlak, C. (2014). Türkiye'de özel eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (2008-2013). *Ege Eğitim Dergisi*, 15 (2), 375-396. <https://doi.org/10.12984/eed.49993>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (6th ed.). Routledge.
- Daşdemir, İ. (2018). Research and trends in the field of environment education from 2012 to 2016: A content analysis of MA theses and Ph.D. dissertations in Turkey. *International Electronic Journal of Environmental Education*, 8(1), 1-14. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iejeegreen/issue/36399/357628>

- Dikmen, C. & Demirer, V. (2016). Türkiye’de teknolojik pedagojik alan bilgisi üzerine 2009-2013 yılları arasında yapılan çalışmalardaki eğilimler. *Turkish Journal of Education*, 5(1), 33-46. <http://doi:1019128/turje77632>
- Diken, İ. H., Bozkurt, F., & Güldenöğlü, B. (2009). *Türkiye kaynaklı özel eğitimde makale bibliyografyası (1990-2009)*. Maya.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 140-147. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/epod/issue/5806/77236>
- Erol, İ. & İlhan-İldız, G. (2020). Özel gereksinimli bireylerin dil gelişim süreçleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin analizi. (2000-2019). *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (21),559-574.<https://doi.org/10.29000/rumelide.843486>
- Eski, C., & Kazancı, M. (2022). İlköğretim düzeyi görme engelli öğrencileri matematik öğretimine yönelik Türkiye’de yapılan akademik çalışmaların incelenmesi. *FSM Mesleki Bilimler Dergisi*, 1(1),39-57.
- Göktaş, B. & Erdem, R. (2006). Sağlık yönetimi alanında yapılan tezlerin profili. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*,1(1),53-63.
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G., & Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye’de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000- 2009 dönemi makalelerinin içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 177-199.
- Gül, S. O., & Diken, İ. H. (2009). Erken çocuklukta özel eğitime ilişkin Türkiye’de gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmalarının gözden geçirilmesi. *International Journal of Early Childhood Special Education*,1(1), 46-78. <https://doi.org/10.20489/intjcesec.107977>
- Kaleli-Yılmaz, G. (2015). Türkiye’deki teknolojik pedagojik alan bilgisi çalışmalarının analizi: Bir meta-sentez çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 40 (178), 103-122. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2015.4087>
- Kan, M.O. (2017). Türkiye’de akademik yazma alanında yapılan lisansüstü tezler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2),1037-1048. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/itobiad/issue/28774/316270>
- Kaltakçı-Gürel, D., Ölmeztürk, A., Durmaz, B., Abul, E., Uzun, H., Irak, M., Subaşı, Ö. & Baydar, Z. (2017). 1990-2016 Yılları arasında Türkiye’de fizik eğitimi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin içerik analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1141–1172. <https://doi.org/10.17152/gefad.335238>
- Kara, N. & Demir, M. K. (2020). Türkiye’de sınıf öğretmenleri ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin cinsiyet değişkeni açısından değerlendirilmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 300-316. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gebd/issue/58009/739944>
- Karakoç, T. & Çelik, S. (2021). *Görme Yetersizliği Olan Bireyler: Aileler İçin Rehber Kitapçık*. Halil İbrahim Diken ve Mehmet Açar (Ed.). MEB Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Karoğlu, H. & Esen-Çoban, A. (2019). Türkiye’de okul öncesi eğitimde dil gelişimi ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 211- 229. <https://doi.org/10.17556/erziefd.432657>
- Kaptein, M. C., Nass, C., & Markopoulos, P. (2010, April). Powerful and consistent analysis of likert-type rating scales [Conference session]. *In Proceedings of the SIGCHI conference on human factors in computing systems*, Atlanta, USA
- Kiremit, R. F. (2019). Türkiye’de okul öncesi eğitimde dil gelişimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,20, 159-174. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548314>

- Korucu, A. T., Usta, E. & Atun, H. (2017). Teknolojik pedagojik alan bilgisi üzerine yapılan 2010-2016 dönemi araştırmalardaki eğilimler. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 104-133. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/amauefd/issue/30641/331510>
- Klingenberg, O. G., Holkesvik, A. H., & Augestad, L. B. (2019). Research evidence for mathematics education for students with visual impairment: A systematic review. *Cogent Education*, 6(1), 1626322. doi: 10.1080/2331186X.2019.1626322
- Levis, S. & Iselin A.S. (2002). A comparison of the independent living skills of primary students with visual impairments and their sighted peers: A pilot study. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 96(5), 335-344. <https://doi.org/10.1177/0145482X0209600505>
- Lupón, M., Armayonesa, M. & Cardona, D. (2018). Quality of life among parents of children with visual impairment: A literature review. *Research in Developmental Disabilities*, 83, 120-131.
- MEB (2008). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi görme engelli bireyler destek eğitim programı*. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü.
- Millî Eğitim İstatistikleri (2022). *Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim*. Millî Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Metin, Ş. (2016). Türkiye’de okul öncesinde kaynaştırmaya ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi. *Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 146-172. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/befdergi/issue/23144/247216>
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). *Resmî Gazete Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*.
- Özkubat, U., Karasu, N., Yılmaz, B., & Altun, N. (2014, Eylül 25-27). Türkiye’de özel eğitim alanına ilişkin araştırma eğilimleri: 2004-2014 dönemi lisansüstü tezlerin içerik analizi. [Özet Konferans Sunumu]. 24. *Ulusal Özel Eğitim Kongresi*. Edirne, Türkiye.
- Özkan, U.B. (2021). Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi. (4. Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Polat, M. (2013). Fen bilimleri eğitimi alanında tamamlanmış yüksek lisans tezleri üzerine bir araştırma: Celal Bayar Üniversitesi örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 46-58. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deubefd/issue/25114/265147>
- Rainey, L., Elsmann, E. B. M., van Nispen, R. M. A., van Leeuwen, L. M., & van Rens, G. H. M. B. (2016). Comprehending the impact of low vision on the lives of children and adolescents: A qualitative approach. *Quality of Life Research*, 25, 2633-2643.
- Sarıkaş, G. & Bilican-Demir, S. (2020). Özel eğitim alanında tamamlanmış lisansüstü tezlerdeki görüşme ve gözlemin psikometrik açıdan incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3(1), 41-56. <https://doi.org/10.33400/kuje.710881>
- Seçer, İ., Ay, İ., Ozan, C. & Yılmaz, B. (2014). Rehberlik ve psikolojik danışma alanındaki araştırma eğilimleri: Bir içerik analizi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(41), 49-60. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21461/229949>
- Selçuk, Z., Palancı, M., Kandemir, M. & Dündar, H. (2014). Eğitim ve bilim dergisinde yayınlanan araştırmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 39(173), 430-453.
- Staton-Spicer, A. Q. & Wulff, D. H. (1984). Research in communication and instruction: Categorization and synthesis. *Communication Education*, 33(4), 377-391. <https://doi.org/10.1080/03634528409384767>
- Sönmez, N. & Özcan, B. (2020). Türkiye’de ilköğretimde kaynaştırma eğitimiyle ilgili yapılan lisansüstü tezlerin betimsel incelemesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(1), 1-27. <https://doi.org/10.33308/26674874.2020341121>

- Sözbilir, Ö., Gül, Ş. Okçu, B., Yazıcı, F., Kızılaslan, A., Zorluoğlu, S. L., Atilla, G. (2015). Görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik fen eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 218-241.
- Şafak, P. (2013). Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların eğitimi. Vize yayıncılık.
- Şenyurt, S. & Özer-Özkan, Y. (2017). Eğitimde ölçme ve değerlendirme alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi. *İlköğretim Online*, 16(2), 628-653. <http://doi: 10.17051/ilkonline.2017.304724>
- Şimsek, A., Özdamar, N., Becit, G., Kılıçer, K., Akbulut, Y. & Yıldırım, Y. (2008). Türkiye'deki eğitim teknolojisi araştırmalarında güncel eğilimler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 439- 458. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61795/924275>
- Tarman, B., Acun, İ. & Yüksel, Z. (2010). Sosyal bilgiler eğitimi alanındaki tezlerin değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (3),725 -746.
- Tatlı, S. & Adıgüzel, O. C. (2012). Türkiye'deki lisansüstü karşılaştırmalı eğitim tezlerinin çok boyutlu bir incelemesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (1),143-150.
- Tavşancıl, E., Çokluk, Ö., Gözen Çıtak, G., Kezer, F., Yalçın Yıldırım, Ö., Bilican, S., Büyükturan, E. B., Şekercioğlu, G., Yalçın, N., Erdem, D. & Özmen, D. T. (2010). *Eğitim bilimleri enstitülerinde tamamlanmış lisansüstü tezlerin incelenmesi (2000-2008)*. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara.
- Temel, S., Şen, Ş. & Yılmaz, A. (2015). A content analysis related to the problem-based learning studies: The case of Turkey. *Kastamonu Education Journal*, 23(2), 565-580. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/22599/241435>
- Tosun-Sümer, E. & Güven, M. (2018). Okul psikolojik danışmanlarıyla ilgili lisansüstü tezler üzerine bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 794-801. <http://doi: 10.17719/jisr.2018.2833>
- Öner, Ö. & Türkoğlu, M.E. (2020). Eğitim denetimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1265-1285. <https://doi.org/10.46928/iticusbe.798949>
- Tuncer, T. (2013). Görme yetersizliği olan çocuklar. S. Vuran (Ed.), *Özel eğitim içinde* (s. 289-321). Maya.
- Uğur-Erdoğan, F. (2009). *In partial fulfillment of the requirements for the degree of master of science in computer education and instructional technology* (Tez No. 238714) [Yüksek Lisans Tezi, Middle East Technical University-Ankara]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Uygun, S. (2012). Eğitim tarihi alanında yapılmış lisansüstü tezlerin analizi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(2), 265–284. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erusosbilder/issue/23767/253364>
- World Health Organization (WHO). (2020). Blindness and vision impairment. https://www.who.int/health-topics/blindness-and-vision-loss#tab=tab_1.
- Yavuz, S. (2016). Content analysis related to theses in environmental education: The case of Turkey. *Journal of Education and Training Studies*, 4(10), 118-125. <http://dx.doi.org/10.11114/jets.v4i10.1794>
- Yavuz, G. & Yavuz, S. (2017). Fen eğitiminde proje tabanlı öğretimle ilgili tezlerin içerik analizi: Türkiye örneği (2002-2014). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 255-282. <https://doi.org/10.21764/efd.08468>
- Yılmaz, E. (2019). Content analysis of master's and doctoral dissertations on inclusive education in Turkey. *Kastamonu Education Journal*, 27(1), 119-127. <http://doi.org.10.24106/kefdergi.2402>
- Yılmaz, Ş., Aydın, F. & Bahar, M. (2015). 1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimlerin belirlenmesi.

- Adıyaman Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(19), 383-413.
<https://doi.org/10.14520/adyusbd.33216>
- Yılmaz, Ş. (2012). *1992-2011 yılları arasında çevre eğitimi ile ilgili yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerindeki genel yönelimlerin belirlenmesi* (Tez No: 319990) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi-Bolu]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yücedağ, T. (2010). *2000-2009 Yılları arasında matematik eğitimi alanında Türkiye'de yapılan çalışmaların bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Tez No. 264362) [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi-Konya]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.

Extended Summary

In every country, some students cannot adequately benefit from general education services and need exceptional support. These students have revealed the need to receive education outside social norms due to reasons such as their characteristics not being suitable for the social and educational environments in which they live and, on the other hand, the environment not being adapted to the characteristics of these individuals (Çitil, 2020). In line with this need, these individuals are given a different education than others, which is called special education. Education carried out in appropriate environments with educational programs developed and specially trained personnel to meet the educational and social needs of individuals who differ significantly from their peers in terms of their individual and developmental characteristics and educational qualifications are called special education (Special Education Services Regulation, 2018). We can group students needing special education into two groups: disabled students affected by disabilities and students with exceptional abilities (Çitil, 2020). According to SESR (2018), individuals with autism, mentally disabled individuals, physically disabled individuals, visually impaired individuals, hard of hearing individuals, and specially talented individuals are listed among the students with special education needs. In this context, students with visual impairment are classified as students affected by disability. Not being able to notice the existence or movement of an object in a specific area from the environment, not being able to notice faint shapes or letters, not being able to distinguish shapes or letters that should be visible from a distance of 6 meters, no matter what glasses are worn, is described as "low vision" (Aydın O'Dwyer & Akça Bayar, 2021). A study conducted by the Turkish Statistical Institute stated that the number of people with vision difficulties in Turkey is 1,039,000 (Ministry of Family and Social Services, 2023). Educationally visually impaired: Individuals who need tactile and auditory tools in their academic activities and cannot use their visual organs for learning purposes (Aslan, 2015; Ataman, 2009; Şafak, 2013; Tuncer, 2013). Since visually impaired individuals cannot directly observe the events and people around them, they can learn basic skills longer than their sighted peers (Çakmak, 2011; Lewis & Iselin, 2002). This situation causes them to fall behind their peers in specific subject areas.

From the moment they are born, children develop various skills, behaviors, knowledge, etc., by observing their environment, that is, by using their sense of sight. These acquisitions occur naturally, without requiring systematic teaching (Karakoç & Çelik, 2021). Visual impairment affects children's general development (motor, cognitive, and psychosocial aspects), restricts their participation in social activities, and generally worsens their quality of life (Rainey et al., 2016).

The fact that the number of students with visual impairment or any other disability is less than the average number of students does not constitute a reason not to work in this field or to work less. Therefore, many academic studies have been done so far regarding the educational participation needs of these individuals. However, new and different studies are needed and will be carried out. When the relevant literature is examined, it is seen that the studies conducted in special education in Turkey have increased significantly (Diken et al., 2009; Aslan & Özkubat, 2019). According to the World Health Organization, blind and visually impaired people constitute approximately 2.2 billion worldwide (World Health Organization [WHO], 2020). At this point, the number of academic studies on individuals with visual impairments is expected to increase. Therefore, the increase in these academic studies has paved the way for and necessitated compilation studies that will gather these studies under a single roof. Examining and organizing studies conducted at regular intervals and determining research trends in a field will guide researchers who will conduct research in that field (Cohen et al., 2007).

In this study, postgraduate theses written from 2006, when the first full texts were included in the literature on the subject of visual impairment until the end of 2021, were examined according to the number of master's and doctoral theses, the university where the research was conducted, the years in which the research was conducted, the titles of the advisors who had the theses done, the departments where the theses were done, the number of theses used in the theses. It aims to examine the methods, data collection tools, and data analysis methods used in the theses, sampling types, and sample groups used in the theses and to determine their trends.

The document analysis method was used in this research. The theses included in the research were reached using the criterion sampling technique included in the purposeful sampling. As a result of the scanning, 306 postgraduate theses studies in different fields related to students with visual impairments were found. The theses were examined by the researchers, taking into account the criteria accepted in the research, and as a result of this examination, 108 theses were included in the research. The descriptive content analysis method was used to analyze the collected data.

As a result of the analysis, the number of doctoral theses about individuals with visual impairment in Turkey is lower than the number of master's thesis research. The most research was conducted in 2019, the most postgraduate thesis studies were carried out at Gazi University, and Prof. Dr. Qualified academic advisors conducted the most doctoral thesis research commissioned it, the number of male researchers

was less than the number of female researchers, the most research was conducted in the visually impaired teaching and music teaching departments, the quantitative research method was preferred more in the research, the sample groups were mainly selected through the purposeful sampling method, It was revealed that secondary school students were chosen more as the sample group, the interview form was used more as a data collection tool. Depending on the study result, suggestions such as conducting studies on individuals with visual impairments by different native language branches, researching different sample groups of individuals with visual impairments, and the opinions of teachers from different branches teaching these individuals are listed.